

Motion till riksdagen

1989/90:A114

av Börje Hörnlund m.fl. (c)

med anledning av prop. 1989/90:76

Regionalpolitik för 90-talet

Utvecklingsinsatser i glesbygd och landsbygd

Centerpartiet har i en partimotion redovisat sin principiella syn och även lagt konkreta förslag i anledning av den regionalpolitiska propositionen. Vi har även tidigare väckt en partimotion med förslag om ett åtgärdsprogram för landsbygdsutveckling. I föreliggande motion tar vi upp vissa kompletterande frågor rörande landsbygden.

Landsbygdens förutsättningar

En central del av regionalpolitiken måste vara en målmedveten strävan att utveckla landsbygden som livsmiljö. Från centerpartiets sida har vi i en särskild partimotion som ovan nämnts lagt ett omfattande åtgärdsprogram för utveckling av landsbygden.

I motionen underströks bl.a. att en levande landsbygd med ett vitalt och differentierat näringsliv, fungerande service och ett öppet landskap m.m. har stor betydelse för långt fler än dem som är direkt engagerade på landsbygden. En levande landsbygd har självklart stor betydelse för alla som är bosatta på landsbygden och i dess tätorter, men även för de större tätorternas befolkning. Landsbygden är en resurs och har kvalitéer som måste tas till vara och utvecklas till gagn för hela Sveriges befolkning. Den nuvarande negativa utvecklingen för landsbygden och dess folk måste därför brytas och vändas i sin motsats.

Det är enligt vår mening nödvändigt att såväl samhällets regelsystem som det konkreta regionalpolitiska stödet får en sådan utformning att landsbygdsbefolkningens inneboende vilja och kreativa förmåga till utveckling och förnyelse av levnadsvillkoren på landsbygden och i dess tätorter inte motverkas utan stimuleras. Det krävs således dels insatser i form av ökade ekonomiska resurser/investeringar i infrastruktur och näringsliv, dels att byråkratiska hinder för företag och enskilda att utvecklas och ta framtidsinriktade initiativ elimineras.

Den hittillsvarande samhällsutvecklingen har emellertid inneburit att landsbygden och dess tätorter alltmer utarmats. Möjligheterna att ta till vara landsbygdens resurser och utvecklingsmöjligheter förutsätter att landsbygden på ett rättvist sätt får sin del av de statliga insatser som satsas på utveck-

ling och infrastruktur. Landsbygden har under många år varit satt på undantag. Det är därför mycket viktigt att resurser till investeringar snabbt ställs till förfogande. Likvärdiga levnadsvillkor i olika delar av landet med tillgång till arbete, kommunikationer, utbildning, social och kommersiell service, kultur, fungerande föreningsliv m.m. förutsätter att statsmakterna tar hänsyn till landsbygdens krav och behov. Annars riskerar stora delar av landsbygden att inom något eller några decennier bli en ödebygd.

Möjligheterna att vända den negativa befolkningsutvecklingen i många landsbygdskommuner förutsätter en breddning och differentiering av näringslivet. För många kommuner kommer jord- och skogsbruk med binärningar att vara basen, men det behövs också en utveckling av befintliga företag utanför de areella näringarna. Småindustrier, hantverk, hemslöjd, turism m.m. är exempel på verksamheter som kan utgöra komplement till landsbygdens basnäringar. En livskraftig småföretagsamhet, inte minst inom tjänssektorn, har stor betydelse för en positiv utveckling på landsbygden och i dess tätorter.

På den rena landsbygden och i skärgården är sysselsättningen av naturliga skäl främst knuten till jord- och skogsbruk med binärningar och fiske. Det är därför väsentligt att all åkermark som i dag är avsedd för livsmedelsproduktion hålls öppen. Nuvarande stödsystem har inte lyckats förhindra att en avsevärd andel av jordbruksmarken har tagits ur livsmedelsproduktionen. En avreglering av jordbruket riskerar innebära att möjligheterna att bedriva jordbruk i skogs- och mellanbygder över hela landet rycks undan. Det är en uppenbar risk att det nuvarande öppna landskapet ersätts med skog.

En viktig del i en positiv regional utveckling är därför en aktiv jordbrukspolitik som slår vakt om möjligheterna att på ett ekonomiskt lönsamt sätt bedriva jordbruk utanför slättbygderna i Syd- och Mellansverige.

Regionalpolitiska utredningen och propositionen behandlar enligt vår mening på ett alltför ytligt sätt problemen och de insatser som är förutsättningen för en positiv utveckling på landsbygden. De förslag som framkommit genom landsbygdskampanjen och landsbygdsriksdagarna har knappast alls behandlats. Propositionens förslag saknar också reella mål för landsbygdsutvecklingen.

Insatser för att utveckla landsbygden

Enligt vår mening krävs således omfattande satsningar för att förbättra och utveckla såväl landsbygdens infrastruktur och näringsliv som landsbygsbefolkningens levnadsvillkor. Såväl våra förslag till utformning och inriktning av det regionalpolitiska stödet som förslag i denna och andra motioner till speciella insatser för landsbygden har stor betydelse för möjligheterna att åstadkomma en positiv landsbygdsutveckling. Vi vill vidare starkt understryka vikten av en reformerad politisk beslutsprocess som innebär att riksdag, regering, centrala verk och myndigheter på central och regional nivå måste beakta landsbygdens och dess tätorters krav och behov.

I partimotionen till innevarande riksmöte har vi utförligt såväl redovisat vår syn som lagt ett konkret förslag till åtgärdsprogram för att främja landsbygdens utveckling. Sammanfattningsvis innebär våra viktigaste förslag för utveckling av landsbygden följande:

- Ett särskilt landsbygdsutvecklingsanslag införs om minst 750 milj.kr. för att främja landsbygdens utveckling.
- Uppräkningar av länsanslagen för att med lokalisering skapa bättre förutsättningar för investeringsprojekt och arbetstillfällen.
- Ett tioårigt program för förstärkning och beläggning av länsvägnätets grusvägar.
- Ett öre/kWh av vinsterna från vattenkraften skall återföras till de regioner där vattenkraftselen produceras. Detta ger dessa regioner ett årligt tillskott på 600–700 milj.kr.
- En kraftig förbättring av den kommunala skatteutjämningen. Målsättningen skall vara att kommunalskatten skall spegla den kommunala effektiviteten och serviceutbudet, inte invånarnas inkomstnivå.
- Ett stimulansbidrag på 80 000 kr. per lägenhet till byggande av smålägenheter och hyresalternativ på landsbygd och i småorter införs för att ge ungdomar bättre möjligheter att bo och forma sina liv på landsbygden och i småorter.
- Ingen offentlig service på landsbygden får dras in utan att alternativ noga prövats.
- Inga avgifter skall tas ut från egenföretagare på det första basbeloppet. Det innebär ett minskat avgiftsuttag på mer än 11 000 kr. Skatteregler ändras i syfte att underlätta möjligheterna för småföretagsutveckling.
- Industriella satsningar för att stärka småföretagsutvecklingen.
- Insatser för utbildning och forskning.
- Ett landsbygdens forskningsråd inrättas.
- Ökat stöd till lantbruksnäringen för omställning och miljöförbättringar.
- Skattebefrielse på alla biobränslen.
- Ökat stöd till kommersiell service på landsbygden innebärande bl.a. satsningar på lanthandeln.
- Avdrag med 15 kr/mil för arbetsresor och resor i tjänsten medges omgående.
- Medel avsätts för elektrifiering av landsbygden och upprustning av landsbygdens elnät.
- Beslutet om folkbokföringen rivs upp och ansvaret för folkbokföringen återförs till svenska kyrkan.
- En konsekvensanalys av skatteomläggningens effekter på landsbygdsbefolkningen.

Vi vill utöver de förslag som lagts i partimotionen om landsbygdsutvecklingen ta upp följande frågor:

Landsbygd och glesbygd

I propositionen har angivits vissa kriterier på vilket sätt landsbygd och glesbygd skall definieras. Enligt vår mening är det väsentligt att ingen glesbygds- och landsbygdsdel i landet genom olika regler undantas från möjligheterna att få stöd. Vi vill understryka att av oss föreslagna medel för landsbygdsutveckling avser hela landet och särskilt landsbygdsdelar i områden utanför resursområdet. Det bör ankomma på resp. länsstyrelse att avgöra om stöd till visst projekt kan komma i fråga. Detta bör ges regeringen till känna.

Förslagen från landsbygdskampanjen och landsbygdsriksdagarna har ej analyserats och ej föranlett några konkreta insatser från regeringens sida. Enligt vår mening måste det kommande regionalpolitiska beslutet kompletteras efter en analys och beredning av de förslag som landsbygdsriksdagarna lagt. Regeringen bör därefter återkomma till riksdagen med konkreta förslag till utvecklingsinsatser för landsbygden.

Skärgården

I den föreliggande propositionen finner inte föredraganden någon anledning att särskilt behandla de problem som skärgården har. Från centerpartiets sida har vi vid upprepade tillfällen tagit upp dessa problem och krävt en sammanhållen skärgårdspolitik.

Våra förslag till kraftigt förstärkta insatser för landsbygden i dess helhet kommer också skärgården till del. I detta sammanhang vill vi därutöver ta upp stödet till skärgårdstrafiken. Riksdagen begärde att regeringen skulle ge REK-87 i uppdrag att utreda stödet till skärgårdstrafik. Detta uppdrag fullföljdes inte av utredningen.

Vi föreslår att stöd till skärgårdstrafik får utgå från det av oss föreslagna landsbygdsutvecklingsanslaget.

Folkbildning och folkhögskolor

I befolkningsglesa bygder och små orter bör folkbildningen kunna ges en viktig roll i det regionalpolitiska arbetet. Det gäller också folkhögskolorna som i betydande utsträckning är lokaliserade till landets glesast befolkade delar. Bl.a. bör satsningar på folkbildning i viss utsträckning kunna uppväga de nackdelar som uppstår till följd av låg intensitet i personalutbildningen i de företag som för närvarande är typiska för glesbygd och småorter. Folkhögskolor i glesbygd bör kunna fungera som utvecklings- och inspirationscentra i sin omgivning. Vi anser mot denna bakgrund att särskilda projektmedel bör anslås till studieförbund och folkhögskolor i syfte att främja folkbildning och ta till vara folkhögskolornas möjligheter som motor för landsbygdsutveckling. Detta bör ges regeringen till känna.

Stöd till maskiner och byggande på landsbygden

Inom de landsbygdsbetonade delarna av oss förordad resursområde C bör stödet till byggnader kunna uppgå till 40 % av investeringskostnaden resp. till maskiner med 20 %.

Samlingslokaler på landsbygden

Stödet till landsbygdens samlingslokaler bör överföras från bostadsverket till landsbygdsanslaget och resp. länsstyrelse. Ett sådant stöd till samlingslokaler skulle ge betydande möjligheter att komplettera fritidsutbudet på landsbygden så att både flickors och pojkars fritidsintressen kan tillgodoses.

Vi föreslår att till byggande och utrustning av mindre samlingslokaler på landsbygden och i dess småorter bör över hela landet ur landsbygdsutveck-

lingsanslaget kunna utgå ett 50-procentigt stöd till byggande och upprustning. Objekt på upp till 5 milj.kr. bör kunna beslutas på länsnivå. Större objekt bör prövas i sedvanlig ordning av bostadsverket.

Mot. 1989/90

A114

Glesbygdssstödet

Vi föreslår ovan en förändrad anslagsstruktur för de regional- och landsbygdspolitiska insatserna. Glesbygdssstödet bör enligt vår mening vara en del i det anslag för landsbygdsutveckling om 750 milj.kr. som vi föreslår skall inrättas. Den konkreta utformningen av glesbygdssstödet tar vi upp i en särskild motion om anslagsfrågor i anledning av propositionen.

Sektorsfrågor, övriga glesbygds- och landsbygdsfrågor

I vår partimotion om landsbygdens utveckling har vi föreslagit att ingen offentlig service får dras in utan att alternativa möjligheter till samordning prövats. Vi kvarstår vid denna uppfattning. Vi har vidare ovan redovisat vår syn på de skilda sektorfrågor som tas upp i propositionen under detta avsnitt.

Glesbygdsdelegationen

I propositionen föreslås att glesbygdsdelegationen ombildas till myndighet och lokaliseras till Östersund. Vi har ovan föreslagit att glesbygdsdelegationen även i fortsättningen skall vara en del i regeringskansliet och i stället förordad att den centrala myndigheten på det regionalpolitiska området, SIND, utlokaliseras till Östersund.

Det är samtidigt viktigt att insatserna för att främja landsbygdsutvecklingen i hela landet och det ideella arbete som många människor bedrivit inom landsbygdkampanjen "Hela Sverige skall leva" tas till vara och förs vidare. Enligt vår mening bör mot denna bakgrund Folkrorelserådet få en förstärkt och vidgad roll.

De medel som frigörs genom att glesbygdsdelegationens verksamhet ej förändras bör enligt vår mening ställas till Folkrorelserådets förfogande för en breddad och vidgad verksamhet. En sådan ekonomisk förstärkning skulle ge rådet bättre möjligheter att bedriva verksamhet i länen och mer kontinuerligt anordna s.k. landsbygdsriksdagar. Möjligheter skulle skapas för ett effektivt opinionsbildande arbete för att landsbygdens möjligheter och resurser skall tas till vara. Vi föreslår att 9 milj.kr. anvisas för detta ändamål.

"Bygdekommittéerna" för landsbygdsutveckling bör över hela landet såsom vi föreslår i annan motion i likhet med mindre företag i prioriterade områden få gratis konsultstöd med tre dagar. Stödet skall finansieras genom det av oss förordade landsbygdsutvecklingsanslaget. Detta bör ges regeringen till känna.

Landsbygdsutvecklingsanslag

Vi föreslår mot bakgrund av vad vi ovan anfört och i andra motioner att ett nytt anslag införs för landsbygdsutvecklingen. Vi föreslår att för budgetåret 1990/91 anvisas 750 milj.kr. för detta ändamål.

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om landsbygdspolitikens inriktning,

2. att riksdagen med avslag på proposition 1989/90:76 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avgränsningen av och insatser i glesbygds- och landsbygdsområden,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hanteringen av förslag från landsbygdskampanjen och landsbygdsriksdagarna,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insatser för skärgårdstrafiken,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om folkhögskolornas betydelse för landsbygdsutvecklingen,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utformningen av stödet till samlingslokaler på landsbygden,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Folkörelserådets framtida verksamhet samt beslutar anvisa 9 000 000 kr. för detta ändamål,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsultstöd till bygdekommittéerna för landsbygdsutveckling,

9. att riksdagen beslutar till landsbygdsutveckling anvisa ett reservationsanslag om 750 000 000 kr. i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 26 mars 1990

Börje Hörnlund (c)

Kersti Johansson (c)

Roland Larsson (c)

Sven-Olof Petersson (c)

Kjell Ericsson (c)

Håkan Hansson (c)

Marianne Andersson (c)

i Vårgårda

Per-Ola Eriksson (c)

Göran Engström (c)

Gunhild Bolander (c)

Ivar Franzén (c)

Jan Hyttring (c)